

1.	INLEIDING	2
2.	HERPETOLOGISCHE EVALUATIE.....	2
2.1.	Literatuurvoorbereiding.....	2
2.2.	Resultaat	2
3.	REISERVARINGEN.....	3
3.1.	Reisbureau	3
3.2.	Visum	3
3.3.	Deelnemers.....	3
3.4.	Reisleider.....	3
3.5.	Vervoer.....	3
3.6.	Lokale gidsen.....	3
3.7.	Logies en Maaltijden	3
4.	RESULTATEN VAN DE WAARNEMINGEN	4
4.1.	Amfibieën & reptielen.....	4
4.1.1.	Wijze van waarnemen	4
4.1.2.	Notities.....	4
4.1.3.	Bespreking per soort.....	4
4.1.4.	Gebruikte afkortingen.....	4
4.2.	Vogels.....	4
5.	REISWEG	4
5.1.	Gevolgte route	4
5.2.	Dagjournaal.....	4
6.	HERPETOLOGISCHE GEGEVENS	13
6.1.	Amphibia	13
6.1.1.	Bufoidea.....	13
6.1.2.	Ranidae	14
6.2.	Reptilia.....	16
6.2.1.	Agamidae	16
6.2.2.	Gekkonidae	17
6.2.3.	Lacertidae.....	18
6.2.4.	Scincidae	19
6.2.5.	Varanidae	20
6.2.6.	Crocodylidae	20
6.2.7.	Pelomedusidae.....	21
6.2.8.	Boidae	21
6.2.9.	Colubridae.....	22
6.2.10.	Elapidae.....	23
7.	WEBSITE FOTOGALERIJ	23
8.	LITERATUUR.....	24
9.	OVERZICHTSTABELLEN.....	26

1. INLEIDING.

Door het Reisbureau TIERRA werd een natuurreis aangeboden voor Senegal van 1 tot 16 februari 2014. Aangezien er echter maar 3 inschrijvingen waren, werd deze reis uiteindelijk geannuleerd.

Via Rob Asselberg werd een mogelijkheid gegeven om aan te sluiten bij zijn reis van zes deelnemers naar Senegal van 1 tot 16 maart 2014. Voorafgaand kreeg ik van Rob een positieve reactie op mijn vraag of er aandacht kon gaan naar amfibieën & reptielen.

In dit rapport wordt een overzicht gegeven van:

- (1) de herpetologische literatuur voorbereiding;
- (2) de dagelijkse herping-activiteiten met vermelding van de waargenomen soorten;
- (3) het totaal aantal waarnemingen per soort;
- (4) bespreking per soort op basis van de literatuur (cf. 2.1.) en met toevoeging van persoonlijke notities;
- (5) fotoreeks bestaande uit de beste foto van elk waargenomen amfibie en reptiel.

2. HERPETOLOGISCHE EVALUATIE.

2.1. Literatuurvoorbereiding.

Voor de herpetofauna van Senegal bestaat er geen recente amfibieën- & reptielengids.

Er zijn wel boeken voor de herpetofauna van de West-Afrikaanse landen (incl. Senegal):

- Amphibien der westafrikanischen Savanne (Rödel, 1966);
- Lézards, crocodiles et tortues d'Afrique occidentale et du Sahara (Trape et al., 2012);
- Guide des serpents d'Afrique occidentale Savanne et désert (Trape & Mané, 2006);
- Venomous Snakes of Africa (Dobiey & Vogel, 2007).

Via deze werd een checklist en aanstreeplijst samengesteld.

Omdat dit geen herpetologische reis is en er bijgevolg niet altijd beschikbare tijd zou zijn om waargenomen of gevangen dieren met de determinatietabellen te bepalen, werden alle soorten - via foto en morfologische kenmerken - vooraf ingestudeerd voor een snelle visuele herkenning. Gelet op het voorkomen van 13 schijngifslangen en 19 echte gifslangen, werd aan deze een extra aandacht/studie besteed. Op het internet werden bijkomende foto's van zowel subadulten als volwassen dieren extra geraadpleegd.

Ten einde de literatuur van de vier voornoemde boeken (cf. verspreidingskaartjes, soortbeschrijvingen, determinatietabellen, foto's, enz...) altijd in de rugzak te kunnen meenemen en onmiddellijk en overal te kunnen raadplegen, werden deze via iCloud gedownload en opgeslagen op de iPad.

Ter vervollediging van de voorbereiding werd ook de herpetologische literatuur (uit eigen bibliotheek) geraadpleegd, zoals vermeld in punt 8.

2.2. Resultaat.

Tijdens deze (niet-specifieke-herpetologische) reis werden er toch 9 soorten amfibieën en 18 soorten reptielen waargenomen. Gelet op het feit dat onze aanwezigheidsperiode volop in het droge seizoen lag, was het te verwachten dat er veel soorten in zomerslaap zouden zijn. Dit bleek ook ter plaatse zo en meerdere gidsen beaamden dit en adviseerden dat er wel volop herpeto-activiteit is tijdens het regenseizoen (juli-nov).

Van elke herpetologische soort is er op het einde van dit rapport een foto toegevoegd, waar de fotografische omstandigheden en/of een diervriendelijke benadering dit toelieten.

Meer foto's (en soms video's) van de amfibieën & reptielen, de reis, de gebieden, de reisgezellen, de vogels, de zoogdieren zijn te bekijken op www.freanonherping.be.

3. REISERVARINGEN.

3.1. Reisbureau.

De tickets voor de vluchten werden besteld bij TIERRA Leuven. De reiskosten zelf werden betaald aan Rob Asselberg.

Het reisprogramma en de keuze van de te bezoeken gebieden, werd samengesteld door reisleader Rob Asselberg. Hij zorgde ook voor logies, vervoer, maaltijden, enz.

3.2. Visum.

Sinds 2013 is een (zeer omslachtig) visum verplicht voor Senegal. Het moet eerst digitaal via internet aangevraagd worden met toevoeging van allerhande bewijzen/downloads en kost 52.50 EUR. Dan krijg je via mail een uit te printen toelating/formulier, waarmee je je persoonlijk op de Ambassade in Brussel moet aanmelden. Hier moet je (bijna identiek aan de digitale aanvraag) opnieuw een formulier invullen. Bijgevoegd dient de eerder digitale goedkeuring, je reispas, een pasfoto en opnieuw kopie van je reispas!?! Je krijgt dan een volgnummer. Is het aan jou dan wordt er opnieuw een foto van je genomen, samen met je duimen- en vingerafdruk. Dan krijg je een bevestigingsformulier, waarmee je de reispas met visum mag afhalen. De dienst sluit om 13u en pas na 16u of binnen de 48 uur mag je je reispas afhalen. Het is een heel lastige en gecompliceerde procedure.

3.3. Deelnemers.

De groep bestond in totaal uit 9 deelnemers. Zes personen schreven rechtstreeks in bij Rob en drie via TIERRA).

3.4. Reisleader.

Rob Asselberg organiseerde vooraf een bijeenkomst, tijdens welke hij over zijn reiservaringen van Senegal vertelde en wat we zeker moesten meenemen aan primaire benodigdheden (handdoeken, toilet papier, enz...). Rob Asselberg is al meer dan 20x in Senegal geweest en hij kent het land en de gewoonten door en door. Organisatie van logies en maaltijden verliep hierdoor vlot. Hij zorgde ook voor het aanschaffen van de lokale CFA valuta.

3.5. Vervoer.

Het busje waarmee de verplaatsingen werden gemaakt, was oud, versleten en niet comfortabel te noemen. Desondanks hebben we nergens panne of platte band gehad. En dit is toch verwonderlijk gelet op de abdominale toestand van de versleten wegen met diepe putten (er werd soms meer naast de weg gereden dan erop). De zetels van het busje waren versleten, de achterdeuren vertoonden spleten van 1cm wat tijdens het rijden op de (rode) zandwegen, een stofwoestijn in het busje veroorzaakte. Mede door het ontbreken van airco werd er altijd met open vensters gereden, wat het stofslikken nog verergerde (hierdoor moest wel iemand naar de dokter met keelproblemen).

De bagage werd op het dak gestouwd, zodat er binnen meer dan voldoende ruimte was. Onze chauffeur Pathé organiseerde dit telkens zonder morren; over zijn rijcapaciteiten niets dan lof ...hij was een zeer goed, alert en anticiperend chauffeur!

3.6. Lokale gidsen.

Voor iedere bezochte regio hadden we een nieuwe plaatselijke gids. Zij waren vriendelijk en behulpzaam. Spijtig was dat ze geen of maar een beperkte kennis van natuur hadden (t.t.z. wat namen van vogels en amfibieën & reptielen betreft). Enkele schippers van de boottochtjes kenden wel de Franse vogelnamen.

3.7. Logies en maaltijden.

Rob Asselberg had afwisselend gekozen voor Afrikaanse en Europese hotels. Dit gaf een speciale "touch" aan het overnachten. Eerstgenoemde voorzagen in een minimale behoefte; ze waren echter proper met

de aanwezigheid van toch een handdoek en toiletpapier. Soms was er enkel koud water of geen water. Verwonderlijk was wel dat de meesten gratis Wi-Fi aanboden.

Deze reis was inclusief maaltijden. Het eten was overall lekker. Soms werd voor de lunch zelf gezorgd als picknick, soms gingen we lunchen in een restaurant. Er werd dagelijks gezorgd voor de aankoop van water en bananen, deze laatste vooral door en voor Tonton Parain alias Monsieur Serpent (inside joke).

4. RESULTATEN VAN DE WAARNEMINGEN.

4.1. Amfibieën & reptielen.

Vorbereidingen en resultaten van de waarnemingen aan dit rapport toegevoegd, zijn:

Tabel 1 Checklist & Aanstreeplijst Amfibieën & Reptielen.

Tabel 2 Waarnemingen per gebied & per datum.

Tabel 3 Wijze van waarnemen per soort.

Tabel 4 Gebruikte afkortingen & vertalingen.

Tabel 5 Beschrijving van de route.

Tabel 6 GPS van de herpetologische vindplaatsen (niet toegevoegd).

Tabel 7 Checklist & Aanstreeplijst Vogels (samengesteld door Werner Gousse)

4.2. Wijze van waarnemen.

De meeste soorten werden wel visueel aangetroffen. Onder stenen en houtstronken werden geen herpeto-soorten gevonden, wat toch verwonderlijk is... Ook geen enkel verkeersslachtoffer...

Aangenaam om te vermelden is dat deelnemer Joris zeer geïnteresseerd was in natuur inzonderheid wat amfibieën & reptielen betrof. Hij is zeer behulpzaam geweest en wist ook nieuwe soorten te vangen.

Er werd getracht om van elke waargenomen soort foto's te nemen, deels "in situ" of indien nodig "geënceneerd".

4.3. Notities.

Voor elke soort is - waar van toepassing - genoteerd: plaats, datum, uur, wijze van waarnemen: gevangen, visueel, auditief, aantal, GPS en waar mogelijk geslacht en leeftijdsklasse.

In punt 6 worden deze gegevens in tabelvorm weergegeven.

4.4. Bespreking per soort.

In punt 6 volgt per soort een korte en summiere bespreking van de genoteerde veldnotities tijdens deze reis & volgens de geraadpleegde literatuur zoals vermeld in punt 2.1.

4.5. Gebruikte afkortingen.

Tabel 5 geeft een overzicht (voor anderstaligen) van mogelijk gebruikte woorden en afkortingen in de tabellen bij de soortbesprekingen.

4.6. Vogels.

Tabel 7 geeft een overzicht van de waargenomen vogels, samengesteld door Werner Gousse

5. REISWEG.

5.1. Gevolgde route.

Tabel 6 geeft een overzicht van de route en de hotel-overnachtingen.

5.2. Dagjournaal van de reis met herpetologische soortvermelding.

Zaterdag 1 maart 2014.

We zijn afgesproken om 8:30u in de vertrekhal van de luchthaven in Zaventem. Het inchecken en de controles verlopen vlot. Om 11:05u zitten we in het vliegtuig en 40 min later stijgen we op richting Senegal. De vlucht zal 5:25u duren voor een afstand van 6.963km.

Om 17:08u (Belgische tijd) landen we in Dakar en zetten we de horloges 1 uur terug. Het is een strenge controle van de reispas, de vingerafdrukken moeten terug ingescand worden en we moeten opnieuw een foto laten nemen. Nu Ja ...

In de aankomsthal worden we opgewacht door onze plaatselijke gids en chauffeur en om 18:20u arriveren we aan ons Hotel Cap Ouest. Reisleider Rob zorgt met onze gids en een "geldwisselaar" voor het wisselen van onze euro's naar de plaatselijke CFA.

Werner en ik maken een korte verkenning in de directe omgeving van het hotel. Een souvenirverkoper vertelt me dat er overdag veel hagedissen op de muurtjes zitten, maar dat het nu al te laat is om ze nog te zien.

Om 19:50u gaan we op het terras dineren. Ik kijk uit naar mogelijke eerste gekko's, maar de temperatuur koelt sterk af. We trekken zelfs onze fleece aan.

Op de kamer neem ik nog een douche, maak mijn dagverslag en ga om 22:30u slapen.

Zondag 2 maart 2014.

We gaan vroeg (7:10u) ontbijten want we moeten tijdig in de haven zijn voor een overzet/transfer naar het slaveneiland Gorée, uitgeroepen door UNESCO als historisch werelderfgoed.

We nemen de boot van 9u en arriveren ½ u later op Gorée. Onze reisgezellen gaan met Rob voor de historische rondleiding op dit autovrij eiland. Werner en ik krijgen de hulp van een plaatselijke gids, die weet waar de hagedissen en kameleons (Kakatar) op dit eiland zitten. We vertrouwen hem niet zo goed, maar al vlug kunnen meerdere Kolonistenagames, Common Agama, Agama agama op de muurtjes geobserveerd worden. Op de weg naar het hoogste punt van het eiland is een vluchtende slang ons te vlug af. Al snel is het geweten dat wij ook naar slangen zoeken. Een verkoper van souvenirs heeft enkele dagen terug een slang gedood en wil deze nog aan ons te tonen. De soort kan niet meer gedetermineerd worden, maar wanneer ik de slang verder bestudeer, zie ik dat zij een volledige hagedis als prooi in de maag heeft. Maar ook deze laat geen determinatie meer toe. Dan krijgt onze gids plotseling telefoon dat er ergens in een tuin een Kameleon is gezien. Wij daar onmiddellijk naar toe, maar blijkt dat het dier enkele dagen ervoor was gezien. We mogen even de bewuste boom controleren, maar zonder succes. Om 11:30u is het tijd voor een lekkere vis-lunch aan het strand bij de aanlegsteiger en een uur later zitten we terug op de boot naar Dakar.

Op het namiddagprogramma staat een bezoek aan het Schildpaddendorp Village des Tortues te Noflaye en ik ben hiervoor in mijn nopjes. Bij aankomst krijgen we een rondleiding van Lamine Diagne, Expert Chéloniens IUCN en Responsable animalier van dit asiel. Lamine vertelt enthousiaste en met opmerkelijke herpeto-kennis over zijn schildpadden en de overige in het domein levende reptielsoorten. De blikvangers zijn de enige in Senegal voorkomende landschildpadden. Zij zitten hier in verschillende leeftijdsklassen, de oudste is meer dan 100 jaar en 1:10m. Wanneer blijkt dat er een parrainage/peterschap kan gekocht worden à 10.000 CFA per jaar, kiest André schildpad nr 75 voor 2 jaar. Bij het afscheid nemen stelt Lamine voor dat hij gids wil zijn wanneer ik voor 14 dagen zou terugkomen voor een specifieke herpetologisch bezoek aan Senegal. Het noteren waard!

De rest van de namiddag brengen we door in Kayar. Op het strand liggen honderden "pirogues", een typische boot met een lange, puntige voor- en achtersteven. Ze zijn uit één stuk gemaakt van het lichte hout van de baobab boom. Het krioelt hier werkelijk van aankomende en vertrekkende vissers en verkopers van vis. En voor het observeren van vogels is het hier pico bello!

Tegen 19:00u bereiken we in Thiès ons nieuw Hotel Rex. Het is mooi en eerder "Europees gericht". We gaan redelijk laat (20:35) dineren. Ik controleer voor het slapen gaan het volledige gebouw (ook aan de straatzijde), maar kan geen aanwezigheid van gekko's noteren.

Maandag 3 maart 2014.

Er staat een lange rit op het programma naar St Louis in het noorden, tegen de grens met Mauritanië. Voor we vertrekken, delen we aan de school tegenover het hotel meegebrachte schriften en bics uit. Dit nieuws verspreidt zich onmiddellijk en we worden belaagd door een groep zeer inhalerige en onbeleefde jongeren van een andere school.

Na een simpel ontbijt gaan we eerst een lokaal marktje bezoeken gespecialiseerd in rietproducten (hoeden, manden, enz...). Ik controleer de omgeving op herpeto-activiteit, maar zonder succes.

Om 8:50u begint dan de lange rit. In Kébemer ontmoeten we (na drie kwartier wachten) onze nieuwe gids voor de komende dagen.

De volgende tussenbestemming is het kustdorp Lompoul, waar we een woestijngebied van 18km² gaan bezoeken. We moeten hier wachten voor het overstappen van het busje in een 4x4 vrachtwagen. Ondertussen ga ik op verkenning en noteer meerdere (over het zand flitsende) franjeteenhagedissen, vermoedelijk de Western Sahara Fringe-toed Lizard, Acanthodactylus aureus. Maar het lukt me niet om er een ter bevestiging van de soort te vangen (voor zekerheid met een directe verwant moeten het aantal rijen buikschubben geteld worden). Ondertussen is de 4x4 vrachtwagen aangekomen en rijden we naar een tentenkamp, waar men zich in de Sahara waant, met duinen tot 40m hoog.

Na de broodlunch maken enkele reisgezellen een "ritje" op de rug van een dromedaris, maar ik trek er onmiddellijk op uit. Mijn tijd voor zoeken is beperkt tot ½ uurtje. Maar desondanks duurt het niet lang of ik kan in een vochtig dal enkele franjeteenhagedissen vangen. En ja, het betreft wel degelijk de eerder genoemde soort Acanthodactylus aureus.

Om 14:05u stappen we terug over van de 4x4 vrachtwagen in ons busje en rijden we naar St Louis. Gelukkig kan/wordt er onderweg wel even gestopt voor drie soorten gieren, die zich tegoed doen aan een dode ezel.

Aangekomen in St Louis blijken we niet in de stad te gaan logeren, maar wel in het Parc National du Djoudj, het op één na grootste natuurreservaat gelegen in de bocht van de Senegalrivier. Het strekt zich uit over een oppervlakte van 60.000hectare en is door UNESCO uitgeroepen tot World Heritage Site.

De laatste 50km daar naartoe vanuit St Louis, rijden we op zeer slechte weg die een stofwoestijn doet ontstaan in het busje. Ondanks de gesloten ramen, dringt het rode stof gemakkelijk binnen via de grote kieren van de achterdeuren... Maar uiteindelijk blijkt dit alles het waard te zijn.

Ons Hotel du Djoudj is prima gelegen voor onmiddellijke uitstappen. Tijdens het uitladen van de bagage zie ik een man die een dode Nijlvaraan bij de staart wegsleept... Wanneer ik bij hem verder navraag doe, blijkt het dier dood te zijn aangetroffen en dient het al in ontbinding zijnde kadaver te worden begraven. Ik krijg nog de kans om het adult dier goed te bekijken en het op te meten: 1.70m (inclusief staart).

We gaan nog een korte wandeling maken naar een gekende slaappleaats van wel 200.000 oeverzwaluwen. Maar we krijgen ze niet te zien. Dit wordt echter goedge maakt wanneer we bij de terugkeer, op de watertoren van het hotel, 2 kerkuilen observeren. We roepen onmiddellijk Werner die achterop is om een foto te maken, maar bij zijn aankomst zijn ze weggevlagen.

Tijdens het avondeten "lig ik alweer op de loer", speurend naar gekko's en ditmaal is het bingo. Op de restaurant-muren zitten er 2 soorten, nl. de African Wall Gecko, Tarentola ehippiata en de Senegambian Wall Gecko, Tarentola senegambia. Ze zijn zeer schuw, maar het lukt me toch om ze te fotograferen.

Na een heerlijk diner, maak ik een korte wandeling in de vochtige tuin, maar zonder enige herpeto-notitie. Toch tevreden van mijn dagelijkse 3 nieuwe soorten, maak ik nog dagverslag en doe ik om 23:00u het licht uit.

Dinsdag 4 maart 2014.

Tijdens het ontbijt meldt Rob dat er deze voormiddag een boottocht is gepland in het Djoudj bekken. Hier verblijven 3 miljoen vogels en tijdens de winterperiode ongeveer 12.000 pelikanen. Bij aanvang van de boottocht ontstaat er een hevige discussie tussen onze gids en deze van een aansluitende groep, waarom???. Uiteindelijk vertrekken we rond 9:00u en wat is het genieten van de vogelrijkdom van dit gebied. Maar ook voor de herpeto is het interessant met meerdere op de oeverrand zonnende Nijlvaranen, Nile Monitor Lizard, Varanus niloticus. En de vreugde kan niet meer op wanneer we vlakbij een Westelijke Nijlkrokodil varen, West African Nile Crocodile, Crocodylus suchus (op het einde van de reis zal blijken dat dit de enige waarneming zal zijn). We noteren ook een korte waarneming van een Jakhals, die tussen jongen van Pelikanen gaat foerageren en verder van Wrattenzwijnen, die zich tegoed doen aan de waterplanten.

Onze schipper weet me te vertellen dat je hier ook de Rotspython kan zien tussen de stenen op de oeverrand van de vertrekplaats van de boten. Wanneer we hier om 11:30u aankomen, ga ik onmiddellijk zoeken en vind vrij vlug mijn eerste adulte Rotspython, Central African Rock Python, Python sebae en ... wat een kanjer. Na het dier uitgebreid te hebben gefotografeerd, krijg ik van de gids toelating om het dier te vangen. Ik wacht tot de overige toeristen weggewandeld zijn en probeer dan de python te vangen. Bij het aanraken echter vlucht ze onmiddellijk in de steenpartij en ik heb ze enkel vast bij de staart. Ze heeft zich echter goed klemgezet en uit respect voor het dier laat ik ze ongemoeid.

Tegen het middaguur zijn we terug in ons Djoudj hotel, waar we 2uur uitgebreid à la carte gaan dineren. Na deze prachtige herpeto-voormiddag - met zijn alweer 3 nieuwe dagsoorten -, heb ik hiertegen geen enkel bezwaar (hi hi).

In de namiddag gaan we in het reservaat wandelen, ondanks dat het bloedheet is. Hier observeert reisgezel Joris een joekel van een Rotspython, Central African Rock Python, Python sebae. Het dier ligt te zonnen op een over het water hangende boomstam. Aangezien ze een geweldige voedselzwellung vertoont, weet ik dat ze - uit respect hiervoor - niet mag gevangen worden.

Rond 15:15u verlaten we definitief dit prachtige nationale park en rijden we naar St Louis. Het programma voorziet een rit per calèche (paardenkoets) in het historisch stadsgedeelte van St Louis. Deze wordt nadien afgesloten met een drankje in het gerestaureerde koloniale Hotel de la Poste, vlakbij de gerenommeerde brug Faidherbe.

Vervolgens rijden we door naar Hotel Oasis (voor de komende 2 nachten) waar we rond 19:30u aankomen. Het wordt gerund door een Fransman en is volledig Europees gericht. Het diner is vooraf besteld dus kunnen we vlug aanschuiven.

Ondanks ik pas om 22:30u in mijn kamer ben, heb ik nog de moed voor het maken van een waardevol dagverslag en het backuppen van mijn foto's op de iPad.

Woensdag 5 maart 2014.

Een dag kan niet beter beginnen dan wanneer ik bij het opstaan en het licht aanstekend (om 6:20u is het hier nog donker), een kopje van een muurgekko achter het gordijn zie verschijnen. Voor zekerheid wil ik het dier toch even in de hand determineren: het is de African Wall Gecko, Tarentola ephippiata.

Op het programma staat een bezoek aan het Nationaal Park van de Langue de Barbarie, gelegen ten zuiden van St Louis. Hier tegen 10:00u aangekomen, is er een boottocht voorzien. Maar ik wil liever - samen met Werner en zijn echtgenote - te voet de omgeving gaan verkennen. Tijdens de 2uur durende wandeling observeer ik meerdere Common Agama, Agama agama en als nieuwe franjeteenhagedissoort de Dumerill's Fringe-Toed Lizard, Acanthodactylus dumerilii.

De lunch is ditmaal een picknick van brood, smeerkaas en tonijn (ik prefereer een banaantje als beleg). En uit het vuistje in open lucht ... dat smaakt!

In de namiddag gaan we op toeristische uitstap naar de "Geitenboer" ten noorden van Rao. Het vervoer gebeurt per open "calèche", ditmaal zonder zitplaatsen of voetsteunen. Het is belastend voor de rug en niet comfortabel. Maar zo gebeurt hier buiten de steden bijna alle "taxi-personenvervoer". Dus dat hebben we ook meegemaakt.

Daar maken we kennis hoe een kleine gemeenschap in eigen levensbehoeften voorziet, zowel qua voeding als onderwijs. Het valt me op dat er hier meerdere NGO-jeeps staan geparkeerd. Zowel hier in dit dorp als op de terugweg, noteer ik meerdere Common Agama, Agama agama. Om 16:40u zijn we terug in St Louis, waar we genieten van een terrasje en sommige reisgezellen souvenirs gaan kopen.

Om 20:10u zitten we aan de dinertafel in ons Hotel Oasis. Het vooraf bestelde menu is spaghetti. Nadien is er typische Afrikaanse dans voorzien, maar deze zal doorgaan in het nabijgelegen hotel.

Ik ga niet mee (zal er 's anderdaags deels spijt van hebben) en maak zonder succes een korte verkenning in de vochtige tuin van het hotel. Op de kamer realiseer ik nog mijn "avondrituelen" van schrijven en backuppen. Ik laad ook de reiskoffer in, want 's anderdaags vertrekken we naar een nieuwe bestemming.

Donderdag 6 maart 2014.

Wanneer ik 's morgens op weg naar het ontbijt-restaurant Rob ontmoet, zie ik dat hij een glas in de hand heeft !?! Ja..., en er blijkt een pad in te zitten, die zij in het naburige hotel gisteravond tijdens dat dansoptreden hebben gevangen. Zij wilden het dier voor mij uiteraard meebrengen, maar hadden geen zakje. Een drinkglas bleek een goed alternatief, maar daar diende 2.000 CFA voor betaald te worden (een bedrag dat mij deze pad zeker waard was). Het dier liet zich door zijn roodgekleurde binnenkant van de achterpoten onmiddellijk herkennen als de Subsaharan Toad, Amietophrynus xeros. Er is weinig licht voor een goede foto, maar hier komt Werner me ter hulp met zijn professionele camera.

Tijdens het ontbijt meldt Rob dat het een vervelende rij-dag zal worden. We gaan namelijk van het noordwesten naar het zuidoosten van Senegal, een rit van 565km over zeer, zeer slechte weg!

Volgens de planning zouden we picknicken in Kaffrine. Maar al vlug blijkt dat we dit niet zullen halen en stillen we de opkomende honger met banaantjes. Pas om 15:15u vinden we na enig zoeken in Kaffrine een pseudo cafe/restaurant, uitgebaat door een Nederlands sprekende Senegalees, die ooit in Amsterdam woonde. Hier kunnen we iets drinken en mogen we onze picknick opeten.

Na een lange namiddagrit, houden we om 17:45u even halt in Kompentoum voor een drankje. Hier kan ik dan toch een herpeto-notitie maken, want overal op de muren van het gebouwtje, krioelt het van subadulte Common Agama, Agama agama.

Om 20:30u (3uur later dan gepland) arriveren we in Wassadougou, waar we onze intrek nemen in het prachtig gelegen Campement Hotel de Wassadougou langs de Gambia Rivier.

Het diner (blanquette de veau) en het dessert (île flottant) smaken lekker. En ja, ik voel me nog meer in mijn nopjes wanneer ik op de restaurantmuur een nieuwe gekkosoort kan fotograferen, nl. de White-spotted Wall Gecko, Tarentola parvicarinata. Het is pas na middernacht dat ik in mijn prachtige lodge ben en beslis om onmiddellijk te gaan slapen.

Vrijdag 7 maart 2014

Om toch "bij te blijven" staat de wekker om 6:00u en maak ik verslag van de vorige dag en controleer ik nog met de determinatietabel de gisteren waargenomen gekkosoort.

Het programma voorziet vandaag een boottocht op de Gambia Rivier. Maar de plaatsen zijn beperkt tot 6 personen. Dus Werner en ik gaan in de voormiddag de omgeving van het hotel inspecteren, terwijl de reisgezellen op de rivier gaan varen.

Ondanks een prachtig habitat en zeer intensief zoeken en omdraaien van houtstronken, palmladeren, enz.... beperken mijn herpeto-notities zich tot een reptielsoort, nl. Common Agama, Agama agama.

De reisgezellen weten me bij terugkomst wel te verrassen met een waarneming van meerdere Nijlvaranen en van een Zwarte mamba! Ik wil er onmiddellijk naartoe, maar onze boottocht is pas voorzien tegen 15:30u...

We gaan lunchen in het restaurant en hierna is het veel te heet om op speurtocht te gaan. In functie van een uitgebreide nocturne vanavond, ga ik een uurtje siësta houden.

Om 15:00u sta ik aan de steiger al te wachten (eerder te popelen) om naar de Zwarte mamba te varen. Een half uurtje later is de schipper er en hij blijkt wel enige herpeto kennis te hebben. Hij toont ons meerdere Nijlvaranen, Nile Monitor Lizard, Varanus niloticus. Hij weet ergens een dode Koningspython liggen. Hij vindt de plek haarfijn en ik krijg toch een goede indruk van het zwart-wit patroon van de in ontbinding zijnde Royal Python, Python regius. Wanneer we bij de Zwarte mamba plek aankomen... ligt ze verdoken in de vegetatie te zonnen. Ze is zeer schuw en vlucht onmiddellijk in haar hol. Ik kan geen foto maken van het volledige dier, maar ben toch tevreden met deze voor mij nieuwe soort als visuele waarneming. Tijdens de verdere boottocht is het genieten van meerdere vogelsoorten, die zich via de boot zeer dicht laten benaderen.

Terug aan wal genieten we van een verfrissend drankje en verpozen we aan de oever van de Gambia rivier.

Na het diner gaan Joris en ik afzonderlijk op nocturne en vangen als nieuw voor deze reis: Western Half-Toed House Gecko, Hemidactylus angulatus; Square-marked Toad, Amietophrynus regularis, Liberia Grassland Frog, Ptychadena tournieri en de gekende Subsaharan Toad, Amietophrynus xeros.

Pas tegen middernacht ben ik in mijn lodge en wanneer ik het licht aansteek, zitten er twee Western Half-Toed House Gecko, Hemidactylus angulatus op de muur.

Tevreden met de voorlopige tussenstand van 15 soorten amfibieën & reptielen van deze (toch eerder toeristische) reis ga ik tegen middennacht slapen

Zaterdag 8 maart 2014.

Ik ben vroeg wakker want (1) we vertrekken naar een nieuwe bestemming (2) ik moet de reiskoffer in orde brengen en (3) ik wil bij beginnend daglicht (tegen 7u) de dieren van gisteravond fotograferen.

Na het ontbijt duurt het even voor de nieuwe 4x4 voertuigen (een jeep en open vrachtwagen) er zijn voor ons vervoer de komende dagen. Uiteindelijk vertrekken we hiermee rond 8:40u richting Niokola Koba Nationaal Park. Het is ontstaan in 1954 als grootste nationale park van Senegal met een oppervlakte van 9.000km². Met de aangrenzende bossen en savanne is het zelfs groter dan The Gambia. Het aantal grote dieren is beperkt. Er wordt wel verdienstelijk getracht de restanten van een grote en bijna totaal uitgeroeide dierenwereld te handhaven. Het park is uitsluitend te bezoeken in de droge tijd van december tot eind mei. Daarna beginnen de regens die de pistes onberijdbaar maken.

In het veelbelovende park is er weinig dier-activiteit? We zien enkele bavianen, waterbokken en Gambian mangoestes. Dan doen de reisgezellen van het eerste voertuig ons teken dat we vlug moeten komen. Zij hebben een grote python over de baan zien kruipen (eerst was het vermoeden dat ze hem overreden hadden). Er waren meerdere Gambian mangoestes die de python lastig vielen. Ik vind vrij vlug het dier in goede gezondheid en het is een rotspython, Central African Rock Python, Python sebae. Ik schat het zeker > 2m. Het laat zich dicht benaderen en de foto's zijn dan ook "beeldvullend".

Tegen het middaguur gaan we eten in het Campement du Lion in het park. De Groene meerkatten liggen op de loer en weten van tafel banaan en tomaat weg te ritsen. We krijgen vrijaf tot 14:30u en hiervan maken Joris en ik gebruik om de rivieroever te gaan verkennen. En met succes als 2 nieuwe soorten voor de reis: Broad-banded Grass Frog, Ptychadena mascareniensis en de Puddle Frog, Phrynobatrachus cf. francisci.

Bij het vertrek verliezen we de eerste camion uit het oog en rijdt onze chauffeur verkeerd. We keren terug naar het Campement en hier kruist ons pad dit van de camion, die ons ook aan het zoeken was.

In de namiddag en tot we het park verlaten om 18:00u, observeren we alleen bavianen en wrattenzwijnen.

Het is reeds donker wanneer we nabij Mako onze overnachtingplaats Campement Keur Annick bereiken, prachtig gelegen aan de oever van de Gambia rivier.

Wanneer ik na het diner terug in mijn lodge het licht aansteek, zie ik 2 White-spotted Wall Gecko, Tarentola parvicarinata op de muur zitten. Ze zijn absoluut niet schuw en ik kan ze "niet geënceneerd" fotograferen. Wanneer er op mijn deur wordt geklopt, is het Joris die een zelfde gekko heeft gevangen. Het is dan ook pas na middernacht dat ik - na het gebruikelijke dagverslag en backuppen van de foto's - ga slapen

Zondag 9 maart 2014.

Het programma voorziet vandaag de verplaatsing (147km) van Mako naar Kédougou, met in de namiddag een wandeling naar de waterval van Dindéfelou. We arriveren hier om 11:45u en gaan eerst picknicken. Het is bloedheet, maar in de open hut voorzien met stoelen en tafels is het heerlijk vertoeven. En om me te "verblijden" komt er plotseling een prachtige adulte Kolonistenagama Agama agama met oranje kop blijkbaar ook de schaduw in de hut opzoeken. Bovendien is hij absoluut niet schuw en is macro-fotografie van toepassing hier.

Ondertussen (want overal staan ze de toeristen wel op te wachten) maak ik kennis met de jonge gids Mamadou, die met me op stap wil gaan (richting waterval). Eerst toont hij me de restanten van een riviertje waar kikkers en waterschildpadden zitten. Eerstgenoemden krijg ik nog in een glimp te zien, maar vangen (en soortbepaling) is niet mogelijk. Tijdens de verdere 7km lange wandeling, blijkt deze gids toch herpeto-voorkennis te hebben (zeker gelet op zijn manier van zoeken). Het levert al vlug als nieuwe soort meerdere skinken van de soort Senegal Skink, Trachylepis affinis op.

Vlaktbij de "Cascade de Dindéfelou", een spectaculaire waterval 80m hoog, vinden we een vervelling (de eerste voor deze reis). Ze is nog vochtig dus de huid is pas afgeworpen. Bij het zoeken in de directe omgeving zien we een volledig groene slang achter een zware rotsblok verdwijnen. De steen is absoluut niet te verschuiven, dus met de handschoen begin ik te wroeten in de opening. En wanneer aan een andere opening een kopje verschijnt, kan ik ze vangen. Het is een Irregular Green Snake, Philothamnus irregularis. Wanneer ik de slang in de hand heb voor enkele macro opnames, ontstaat er bij de kinderen en toeristen enige ophef. Ik kan ze ervan toch overtuigen dat de slang niet gevaarlijk is en sommigen durven ze nu zelfs aanraken.

Om 16:00u vertrekken we naar Kédougou als eindbestemming van deze dag en waar we anderhalfuur later arriveren in het prachtige hotel Le Bédik.

Wanneer ik na het lekkere diner naar mijn kamer ga, zie ik een m.i. nieuwe gekkosoort onder een lamp zitten. Het dier vlucht onmiddellijk en zo heb ik geen tijd voor een foto. Later op de avond kom ik nog enkele keren terug maar zonder succes.

Maandag 10 maart 2014.

Vandaag is een vrije dag. Bij het ontbijt verneem ik dat echtgenote van Werner erge keelpijn heeft en zij op zoek gaan naar een dokter.

Ik ben om 9:00u terug afgesproken met gids Mamadou Sylla voor een uitgebreide voormiddag-wandeling aan de oevers van de nabijgelegen Gambia rivier. We observeren onmiddellijk een grote adulte Nijlvaraan, Nile Monitor Lizard, Varanus niloticus; verder Senegal Skink, Trachylepis affinis, Broad-banded Grass Frog, Phrynobatrachus mascareniensis en de gekende Puddle Frog, Phrynobatrachus cf francisci. In de oevervegetatie kan ik nog drie soorten kikkers vangen en fotograferen. Maar ik geluk er niet in om ze correct als soort te determineren. Hopelijk kan bij thuiskomst herpetoloog Rödel me daarin helpen (maar later zal blijken dat hij niet reageert op mijn mails). Ik noteer ze voorlopig met vraagteken als Ranidae spec. A, B en C.

Tegen de middag (want het is ondertussen bloedheet geworden) gaan we lunchen in het restaurant van het hotel. Bij het ophalen van mijn sleutel aan de receptie, verneem ik te moeten verhuizen want de minister komt hier op bezoek en zal ook blijven slapen.

Ik nodig gids Mamadou uit voor de lunch en we mogen aanschuiven bij de tafel van Werner en Nadezda. Hier verneem ik dat zij een uitstekend doktersadvies en medicatie heeft gekregen en tegen het stof - de oorzaak van haar keelontsteking - neus/monddoekjes.

Ik ben pas afgesproken in de late namiddag met Mamadou voor een nieuwe herpeto-wandeling in de omgeving. Tot dan houd ik een uitgebreide siësta.

Wie er niet op de afspraak van 16:30u verschijnt, is gids Mamadou? Wachtend ontmoet ik één van onze chauffeurs die een nabijgelegen poel weet liggen. Dus wij daar heen. Het is een minieme vuile restant met water in een duiker onder de baan. Bij benadering hoor ik meerdere plonsen van wegspringende kikkers. Ik blijf enige tijd op de loer liggen en dan verschijnen er meerdere African Tigrine Frogs, Hoplobatrachus occipitalis (ondertussen mijn 23^e soort van de reis). Verder observeer ik nog Common Agama, Agama agama.

Op de terugkeer naar het hotel probeer ik met VISA geld te pinnen, maar ik krijg driemaal een "error" te lezen. Omdat de minister en haar gevolg van ongeveer 50 hooggeplaatsen hier ook eten, moeten we lang wachten alvorens de bestelde menu's worden gebracht.

Op de kamer en omgeving ditmaal geen gekko's. Na de gebruikelijke avondrituelen lig ik pas tegen middernacht in bed.

Dinsdag 11 maart 2014.

Het wordt een rij-dag van 233km naar Tambacounda met onderweg enkele toeristische stops. Na een rustig en laat ontbijt, brengen we eerst een bezoek aan de lokale markt in Kédougou. Nabij Mako gaan we een kijkje nemen bij actieve goudzoekers. Het is wel indrukwekkend hoe zij tientallen meters diep in een smalle schacht afdalen om aarde los te kappen, die vervolgens met een emmer naar boven wordt gehesen. Om het half uur moeten zij daar beneden afgelost worden. Ik verneem dat er in één van de putten een 6m (!?!) lange slang was terecht gekomen en nu niemand meer in deze put wil afdalen. Ik vraag om die put onmiddellijk te mogen zien, maar toen bleek dat al heel lang geleden gebeurd te zijn.

Tegen 13:30u gaan we picknicken aan de militaire post van het Niokola Koba park. Hierna levert een korte verkenning van de omgeving een subadulte Common Agama, Agama agama op en de enige waterschildpad van de reis, nl. de Senegal Flap-shelled Terrapin, Cyclanorbis senegalensis.

Om 17:30u arriveren we in Tambacounda voor een overnachting in het Niji Hotel. Voor het diner geeft de gids me de raad een nabijgelegen poel te gaan bekijken. Maar deze staat volledig droog. Terug op de kamer maak ik uitgebreid dagverslag. Een controle nadien van de hotelmuren levert de aanwezigheid van de gekende White-spotted Wall Gecko, Tarentola parvicarinata. De centraal gelegen swimming pool is er niet alleen voor de toeristen ... meerdere grote vleermuizen scheren over het water om te drinken of insecten te vangen. Het is een indrukwekkend tafereel.

Tijdens het diner kijkt iedereen enthousiast naar voetbal op TV. Hierna heeft Rob afgesproken met een lokale zilversmid, die meerdere van zijn zelfgemaakte juwelen weet te verkopen. Op de kamer neem ik nog een douche en ga vroeg slapen.

Woensdag 12 maart 2014.

Ook vandaag wordt een rijdag van 339km naar Toubacouta. Als je weet hoe slecht de wegen hier zijn, zal dit een hele dag in de auto zitten zijn. Gelukkig krijg ik van Werner en zijn vrouw een mondstofdoekje tegen het overal in het busje binnendringende rode stof...

In de voormiddag houden we even halt in Koumpentoum en zijn er meerdere Common Agama, Agama agama actief/zonnend. In Kaolack gaan we om 13:30u lunchen in Restaurant "Le Brasero" hier gerenommeerd zowel voor zijn keuken als voor de persoonlijkheid van zijn patron Anouar.

Na een lange namiddagrit gaan we in Sokono Kristof ophalen, onze gids voor de komende dagen. We worden bij hem thuis enthousiast onthaald. Tijdens het gesprek krijg ik de indruk dat hij herpeto-kennis heeft. Later zal blijken dat hij zelfs het boek heeft van de slangen "Guide des Serpents d'Afrique Occidentale".

Tegen 17:05u zijn we in het prachtige Hotel Keur Saloum (een echte aanrader). De bungalows zijn luxueus en met airco en liggen in een 7ha groot park aan de oever van de Bandalia. Het uitzicht is uniek en grandioos!

Er staat nog een late boottocht op het programma in de delta van het Nationaal Park van de Siné Saloum. Het werd in 1976 opgericht, heeft een oppervlakte van 800km² en is daarmee het tweede grootste nationale park van Senegal. Het is eerder een verkenning van de delta en tegen valavond zijn we terug in het hotel.

Tijdens het diner zie ik een gekko op een steunbalk. Maar nog voor ik mijn camera kan nemen, vlucht hij en laat hij zich verder niet meer zien.

Wanneer ik in mijn lodge aankom en het licht aansteek, zitten er 2 gekko's op de muur. Deze laten zich wel benaderen en fotograferen; het blijken African Wall Gecko, Tarentola ephippiata te zijn.

Donderdag 13 maart 2014.

Wat was het hier heerlijk slapen... en met een mooi vooruitzicht: we gaan heel de dag varen in de mangrove delta van de Siné Saloum. Voordeel van de boottocht is dat de vogels zich dicht laten benaderen, zo o.m. de visarenden en de verschillende soorten grote sternes!

De lunch is voorzien op het eiland Oudiering. Hier aangekomen beginnen we onmiddellijk met een wandeling onder een snikhete zon. We missen eerst een kleine skink (?) en vervolgens een adulte Groene mamba, West African Green Mamba, Dendroaspis viridis, die we gelukkig via het lichaam en staart nog als soort kunnen determineren. Het lukt ons echter niet de gifslang uit de bosjes te krijgen.

Wanneer we de lunchplaats bereiken, wenkt onze schipper vlug te komen, want er ligt het slang in het zee-water. Op afstand gezien lijkt het een subadulte groene mamba. Ze ligt met haar achterlichaam in het water en bij benadering zie ik dat ze moet vervellen (wat ook de reden is dat ze het water heeft opgezocht om de opperhuid gemakkelijker te laten loskomen). Ik geluk erin ze te vangen en wil ze liever na het eten rustig fotograferen en toch met de tabel determineren; die witte vlek voor het oog ... dat hebben groene mamba's niet.

Na de lunch is het tijd voor de fotosessie maar eerst controleer de slang met de determinatietabel. Het moet een Phillip's Sand Snake, Psammodromus phillipsi zijn, maar qua verspreiding voor hier niet opgegeven. Maar het is toch deze soort en geen groene mamba, zoals ik ze eerder foutief op zicht determineerde (waarvoor excuus aan de reisgezellen en aanwezigen).

Om 15:00u leggen we terug aan bij de steiger van ons hotel. Ik ben pas afgesproken met de gids Kristof tegen 17:30u en dus kan ik vooraf nog douchen en van een siësta genieten.

Stipt op het afgesproken uur vertrek ik met Kristof naar een braakliggend terrein achter het hotel. Ondanks het zeer intensief zoeken, ook van de gids, vinden we geen slangen, maar wel Common Agama, Agama agama en Senegal Skink, Trachylepis affinis.

Terug in het hotel, zie ik dat ze bij de receptie het boek verkopen "Lézards, Crocodiles et Tortues d'Afrique Occidentale en du Sahara". Aangezien Kristof zich zo ingezet heeft om te helpen met het zoeken naar A&R, beslis ik het boek te kopen en hem te geven als geschenk. Ik heb zelden in mijn leven iemand gezien die zo schrok en emotioneel dankbaar reageerde op een cadeau!

Het diner is super lekker. Ik blijf uitkijken naar de gekko van gisteravond op de steunbalk, maar hij laat zich niet zien. Tijdens een korte avondwandeling in de tuin, kan ik geen herpeto-activiteit vaststellen.

Vrijdag 14 maart 2014.

Vandaag is een rit voorzien van 285km naar Toubab Dialao, onze laatste bestemming van de reis.

Na het ontbijt maken we een korte wandeling nabij een meer. Het vochtig habitat is zeer uitnodigend voor het vinden van amfibieën, maar zonder succes.

Om 12:45u gaan we lunchen in het dorpje Fatick. We kunnen terecht in een lokaal restaurantje voor enkel een omelet. En dat smaakt!

We zijn om 16:00u in Toubab Dialao, waar we onze intrek nemen in Hotel Sobo Bade. Het mag er dan pittoresk Senegalees uitzien, maar - als laatste hotel van de reis - geen aanrader. De kamer is piepklein, er komt geen water uit de douchekraan en het toilet... !?!

Ik ga wandelen langs het strand en de reisgezellen gaan zwemmen.

Het diner is lekker en compenseert de "armtierige" kamer. Hierna ga ik in het domein op zoek naar gekko's, maar nihil aan waarnemingen. Op de kamer probeer ik opnieuw te douchen, maar tevergeefs.

Zaterdag 15 maart 2014.

Ik sta vroeg op in de hoop dat er nu wel water is voor een douche, maar er komt niets uit de kraan. Ik maak dan maar verslag en breng orde op zaken in de reiskoffer, in functie van het namiddag vertrek naar Dakar.

Na het ontbijt ga ik met Werner het dorpje en omgeving verkennen. Overal op de muurtjes zitten er veel Common Agama, Agama agama. Deze zijn weinig schuw en hier maak ik de mooiste foto's van hen. Maar het notitieboekje kan niet aangevuld worden met andere of nieuwe soorten.

Tegen het middaguur zijn we terug in het hotel voor de lunch. Hierna probeer ik een douche te nemen, maar alweer zonder succes. De tijd tot het definitieve vertrek vul ik in met een siësta.

De rit naar Dakar valt mee omdat we de péage nemen. Op de parallelle weg is het kilometerslang file. Rob weet te vertellen dat de dure péage hiervan de oorzaak is.

In Dakar aangekomen gaan we "chique" dineren in restaurant Le Must (een aanrader).

Om 19:30u zijn we in de luchthaven. Het inchecken verloopt zonder problemen, wat ik niet kan zeggen van de controle. Mijn grote ebbenhouten krokodil had ik als handbagage meegenomen en dat werd niet toegelaten (ik kon hiermee iemand dood slaan...) Ik moet dus opnieuw gaan inchecken en aan de hall aangekomen, staan er zo'n 200 toeristen aan te schuiven. Via een smoes geraak ik deze toch voorbij. Uiteindelijk kan ik nog gaan genieten van een drankje met de reisgezellen in de vertrekhal.

Om 22:45 stijgen we op voor de 5:30u durende vlucht naar Brussel, waar we om 5:12u (Belgische tijd) landen.

6. HERPETOLOGISCHE GEGEVENS.

6.1. Amphibia.

6.1.1. Bufonidae.

AMIETOPHRYNUS REGULARIS - SQUARE-MARKED TOAD									
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL				SEX	LEEF-TIJD	GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS	AUD			
Wassadougou (hotel)	07/03	22:35	1	1	-	-	-	AD	19

Dat ik weinig amfibieën zou waarnemen, lag in de lijn der verwachting. Tijdens de periode van onze aanwezigheid, zijn we in Senegal volop in het droge seizoen. Alle gidsen die ik ontmoette, verklaarden dat de dieren in zomerslaap waren. Het zal dus vooral zoeken worden in de besproeide tuinen van de hotels en aan de oeverzones van de Senegal- en Gambiarivier.

Tijdens de avondwandeling in de vochtige tuin van het Campement Hotel de Wassadougou, wordt deze pad gedurende de hele reis eenmaal gevangen (dank zij Joris). Het is een adult wijfje en typisch voor de soort zijn de eerder gladde paratoïdes (gifklieren) en de weinige voetknobbeltjes.

Volgens de literatuur wordt ze gemiddeld 90mm groot; er is weinig verschil tussen ♂♂ en ♀♀; het is een vrij algemene overal voorkomende soort met toch voorkeur voor savannegebieden; in het begin van het regenseizoen trekken de dieren naar de oeverzones, waar ze in stromend of in stilstaand water hun eieren afleggen.

AMIETOPHRYNUS XEROS - SUBSAHARAN TOAD									
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL				SEX	LEEF-TIJD	GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS	AUD			
St Louis (hotel)	05/03	23:10	1	-	-	-	-	AD	15
Wassadougou (Hotel)	07/04	22:10	1	-	-	-	-	AD	19

Zoals vermeld in het dagjournaal, zijn het de reisgezellen die me deze soort aanbrenge. Wanneer ik 's morgens samen met Rob naar het ontbijt-restaurant ga, zie ik dat hij een glas in de hand heeft!?! Ja..., en er zit een pad in, die zij in het naburige hotel hebben gevangen. Zij wilden uiteraard het dier voor mij meebrengen, maar hadden geen zakje. Een glas bleek uiteindelijk het enige alternatief, maar daar diende 2.000 CFA voor betaald te worden (een bedrag dat mij deze pad zeker waard was).

De literatuur vernoemt het als gemakkelijk te herkennen pad van Senegal door haar roodgekleurde binnenkant van de achterpoten. Het is een middelgrote soort die 87mm kan worden; er is geen onderscheid tussen beide seksen; er is (bijna) niets gekend wat voortplanting (eiegels en larven) betreft; het is de bewoner van de uiterst droge savanne; leeft sympatrisch met *Amietophrynus maculatus*.

6.1.2. Ranidae.

HOPLOBATRACHUS OCCIPITALIS - AFRICAN TIGRINE FROG									
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL				SEX	LEEF-TIJD	GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS	AUD			
Kédougou	10/03	16:30-17:15	-	7	-	-	-	AD	28

Tijdens deze reis is het alweer opvallend hoe meerdere soorten slechts worden waargenomen via één exemplaar of op één plaats. Deze notitie is te danken aan onze chauffeur, die in Kédougou een poeltje weet waar er zeker kikkers zitten. En bij controle is het deze grote soort. Hoewel spelende kinderen me helpen om toch een exemplaar te vangen, gelukt dit niet want in het amper enkele m² grote poeltje zijn ze zeer schuw. Vanuit een verdoken plaats, lukt het me uiteindelijk na 20 minuten wachten om een 7-tal dieren te observeren en te fotograferen.

Beste kenmerk van *Hoplobatrachus occipitalis* zijn de ogen die eerder bovenop de kop staan ipv aan de zijkant en de orbitalstreep achteraan op de kop tussen de ogen (hoewel deze bij onze exemplaren ontbrak); ♂♂ worden 104mm en ♀♀ 160mm; de eieren worden in kleine klompjes afgelegd op de bodem van de poel; zeer typisch is dat deze in symbiose gaan met algen, waardoor ze moeilijk als eiklompjes te herkennen zijn; habitat voorkeur: oeverzones en poeltjes in savanne- en bosgebied; cultuurvolger: houdt zich graag op in de omgeving van de mens.

PHRYNOBATRACHUS CF. FRANCISCI - PUDDLE FROG									
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL				SEX	LEEF-TIJD	GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS	AUD			
Niokola Koba N.P.	08/03	13:35	-	4	-	-	-	AD	24
Kédougou	10/03	9:30-12:15	-	3	-	-	-	SAD	28

Er bestaat voor het bepalen van de amfibieën in Senegal geen determinatietabel. Dit houdt in dat ik mij vooral op foto's en soms enkel op een tekening van Rödel (1996) moest baseren. Overigens bestaat er van 4 beschreven amfibieën geen foto (!?!).

Voor *Phrynobatrachus cf. francisci* was er enkel een tekening beschikbaar. Gelukkig vertoont de halszone een typisch symmetrisch-komma-patroon. Wel problematisch is dat dit bij de waargenomen dagactieve adulten - amper 16 tot 20mm groot - vanop afstand niet met het blote oog te zien is. Bovendien zijn de kikkertjes zo gecamoufleerd en vertonen ze - naar ik het zou omschrijven - "een mozaiek van kleurrijke kleine steentjes". Dan komt het digitale hybride-fototoestel met een sterke zoom perfect van pas.

De notities van deze soort worden gedaan in een smalle zone tussen land en water. Het zijn ondanks hun kleine gestalte, uitstekende springers en na een sprong verdwijnen ze "spoorloos".

In Kédougou observeerden we 3 subadultjes van ong. 10mm groot.

PTYCHADENA MASCARENIENSIS - BROAD-BANDED GRASS FROG									
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL				SEX	LEEF-TIJD	GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS	AUD			
Niokola Koba N. P.	08/03	13:35	-	2	-	-	-	AD	24
Kédougou	10/03	9:30-12:15	1	-	-	-	-	AD	28

In het identieke habitat en sympatrisch met de vorige soort, observeren we deze ook dagactieve graskikker. De 2 adulten in het Niokola Koba N. P. zitten zonnend op de oeverrand, maar bij benadering verdwijnen zij in de vegetatie met sprongen van 1m. Het exemplaar in Kédougou zit onder een houtstronk en kan wel gevangen worden.

De soort is herkenbaar aan de niet onderbroken huidlijsten, een spitse kop, opmerkelijk lange poten en horizontaal geelgekleurde achterdijen.

De literatuur voor Senegal is zeer schaars: een bewoner van savanne en regenwoud; ♂♂ worden 43-57mm en ♀♀ tot 68mm.

PTYCHADENA TOURNIERI - LIBERIA GRASSLAND FROG (?)									
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL				SEX	LEEF-TIJD	GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS	AUD			
Wassadougou (hotel)	08/03	7:00	1	-	-	-	-	AD	20

Tijdens de nocturne in de vochtige tuin van het Hotel Campement de Wassadougou zit in een bijna droge betonnen waterbak deze soort. Gelukkig is Joris er bij want het is zo'n springer dat alleen vangen moeilijk is.

's Anderendaags bij daglicht is deze slanke en sierlijke kikker 35mm groot; hij heeft een spitse kop en weinig opvallende huidlijsten. De enige die ik kan matchen met deze beschrijving is *Ptychadena tournieri*. Er staat ook geen foto in de veldgids van Rödel (1996). Daarom vermeld ik de kikker veiligheidshalve met vraagteken.

Eenmaal thuis heb ik de foto gemaald naar Rödel voor zijn determinatie. Spijtig genoeg heb ik hierop evenmin een reactie gekregen.

RANIDAE SPEC. ? (A)									
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL				SEX	LEEF-TIJD	GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS	AUD			
Kédougou	10/03	9:30-12:15	1	-	-	-	-	-	28

RANIDAE SPEC. ? (B)									
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL				SEX	LEEF-TIJD	GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS	AUD			
Kédougou	10/03	9:30-12:15	2	-	-	-	-	-	28

RANIDAE SPEC. ? (C)									
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL				SEX	LEEF-TIJD	GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS	AUD			
Kédougou	10/03	9:30-12:15	1	-	-	-	-	-	28

Tijdens de voorbereiding om de amfibieën qua foto zo goed mogelijk in te studeren, waren er toch 4 soorten waarvoor er geen foto bestond. Navraag hiervoor op het "Fieldherping Forum" leverde geen reactie op en evenmin van de amfibie-specialist Rödel. Hij mailde me wel dat de taxonomie van de Senegalese amfibieën absoluut niet op punt staat en uiteindelijk nog langdurige studie en veldwerk zal vereist zijn om een determinatietabel samen te stellen.

De korte wandeling in Kédougou (10/03) in de voormiddag langs de Gambia Rivier met gids Mamadou Sylla, is qua amfibie-waarnemingen de topper van de reis. Opmerkelijk: hij is doodsbang van de kikkers. Ik kan drie verschillende soorten vangen. Maar het op naam brengen van deze is mij niet mogelijk.

In de hoop dat er toch een reactie van derden als herkenning zou komen, werden ze alle drie gedetailleerd gefotografeerd op rug- en buikzijde plus detail van de bevlizing aan de achterpoten (bij een wel positief voorafgaand contact met Rödel, had hij me gevraagd om niet te determineren kikkers, op deze wijze te fotograferen).

Uiteindelijk zijn ze op de website <http://www.freanonherping.be/senegalranidae.htm> gezet met als referentie Ranidae spec. ? (A) (B) en (C).

6.2. Reptielen.

6.2.1. Agamidae.

AGAMA AGAMA - COMMON AGAMA									
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			SEX	LEEF-TIJD	GPS NR	
	2014	UUR	HV	VO	VS				
Gorée	02/03	10:10	-	X	-	-	-	3	
St Louis (Langue de Barbarie)	05/03	11:41	-	7	-	-	-	16	
Rao (north)	05/03	14:05	-	3	-	-	-	17	
Koumpentoum	06/03	17:45	-	2	-	-	-	18	
Wassadougou	07/03	9:00-11:15	-	4	-	-	-	19	

Dindéfelou	09/03	11:45	-	3	-	-	-	26
Niokola Koba N. P.	11/03	14:30	-	1	-	-	-	30
Koumpentoum	12/03	10:30	-	8	-	-	-	32
Toubacouta	13/03	17:30	-	12	-	-	-	33
Toubab Dialao	15/03	13:00-16:00	-	9	-	-	-	37

Het meest waargenomen reptiel tijdens deze Senegal reis is ongetwijfeld de Kolonistenagama. Bijna dagelijks wordt deze genoteerd en vooral als cultuurvolger. Muren van (verlaten) woningen zijn geprefereerd en het is slechts uitzonderlijk dat er in volle natuur - dan meestal op een boom - een actief is. Deze werd dan toch telkens met de verreijker gecontroleerd of het geen andere agamesoort betrof, maar dit was nooit het geval. Het voortplantingsseizoen is vermoedelijk voorbij want er zijn maar 2 mannetjes in de nog specifieke kleurtooi gezien. Wel opmerkelijk dat het overal sub- & adulten betrof en nergens juvenielen werden aangetroffen !?! In de literatuur wordt de soort voor Senegal (slechts) voor 4 kwadranten opgegeven; totale lengte tot 40cm, waarvan 15cm lichaam; dagactief en insecteneter.

6.2.2. Gekkonidae.

HEMIDACTYLUS ANGULATUS - WESTERN HALF-TOED HOUSE GECKO								
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			SEX	LEEF-TIJD	GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS			
Wassadougou (hotel)	07/03	22:10	1	2	-	-	AD	19

Voor een zekere determinatie van bepaald gekko's, is een schubtelling vereist. Het is ook zo dat geen enkele van onze gidsen enige kennis had van gekko's (en overige reptielen). In de natuur zag ik geen enkel dier en al de waarnemingen zijn genoteerd in de hotels & lodges.

Deze soort muurgekko is waargenomen in de lodge van het Campement Hotel de Wassadougou. Het betreft drie dieren actief op de muur vlak onder het houten dakgebinte. Ze zijn niet schuw en laten zich dicht benaderen. Eén exemplaar kan ik vangen voor een determinatie.

Deze gekko komt in heel Senegal voor; totale lengte 13cm waarvan 6cm lichaam; enkel nachtactief en meestal cultuurvolger; leeft in volle natuur onder boomschors; er heerst hier het bijgeloof dat de urine van deze gekko brandwonden zou veroorzaken. Hoe ook bij jonge gidsen bijgeloof heerst is verwonderlijk: wanneer de Coucalvogel zich bedreigd voelt, verandert hij in een slang om vlugger te kunnen ontsnappen; de beet van een gifslang dient genezen te worden door het speeksel van een "genezer" of met een speciale steen...

TARENTOLA EPHIPPIATA - AFRICAN WALL GECKO								
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			SEX	LEEF-TIJD	GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS			
Djoudj N.P. (hotel)	03/03	20:25	-	4	-	-	AD	10
Djoudj N.P. (hotel)	05/03	7:19	-	1	-	-	AD	15
Toubacouta (hotel)	12/03	21:20	-	3	-	-	-	33

Als ik deze muurgekko via foto determineer, is het verwonderlijk dat hij qua verspreiding niet voor Senegal is opgegeven. De rugtekening is nochtans zo soortspecifiek dat ik geen dier moet vangen. Onze 8 gekko's zijn actief op de muren van ons hotelrestaurant en gedurig bewegend/jagend over de volledige muuroppervlakte.

De literatuur vermeldt enkel dat de soort in West Afrika vooral voorkomt in savanne-gebied, waar ze in bomen leven; totale lengte 18cm waarvan de helft voor het lichaam; uitgesproken nachtactief en insecteneter.

TARENTOLA PARVICARINATA - WHITE-SPOTTED WALL GECKO								
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			SEX	LEEF-TIJD	GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS			
Wassadougou (hotel)	06/03	21:55	-	2	-	-	AD	19
Mako (hotel)	08/03	21:00-23:10	2	-	-	-	AD	25
Tambacounda (hotel)	11/03	21:30	-	2	-	-	AD	31

Deze muurgekko is (ook) enkel gezien en gevangen op de muren van het restaurant en van de lodge. Ze zijn ditmaal niet schuw en laten een dichte benadering toe. Het is voor mij ook de mooiste soort met zijn witte schubjes als spikkels op lichaam en poten.

Volgens de literatuur een eerdere typische rotsbewoner, waar hij dan in grote aantallen actief is vanaf het invallen van de duisternis. Ook als cultuurvolger aanwezig in de omgeving van de mens.

TARENTOLA SENEGAMBIA - SENEGAMBIAN WALL GECKO								
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			SEX	LEEF-TIJD	GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS			
Djoudj N.P. (hotel)	03/03	20:37	-	1	-	-	AD	10
St Louis (hotel)	05/03	7:19		1	-	-	AD	15

Deze 4e muurgekko-soort wordt ook aangetroffen 's avonds op de muur van het restaurant en 's morgens in mijn lodge achter de raamgordijn.

Leeft in de natuur op bomen maar ook in de omgeving van de mens; nachtactief; kan wel stevig bijten wanneer hij wordt vastgenomen; is de op één na de grootste muurgekko van Senegal met een totale lengte van 25cm (lichaam = 13cm). Enkel Tarentola annularis wordt nog groter, nl. 28 cm

6.2.3. Lacertidae.

ACANTHODACYLUS AUREUS - WESTERN SAHARA FRINGE-TOED LIZARD								
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			SEX	LEEF-TIJD	GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS			
Lompoul	03/03	13:31	3	8	-	-	-	9

Nabij het kustdorp Lompoul, gaan waar we een woestijngebied van 18km² verkennen. We moeten hier eerst wachten voor het overstappen van het busje in een 4x4 vrachtwagen. Ondertussen verken ik de directe omgeving en noteer Franjeteenhagedissen vermoedelijk van de soort Acanthodactylus aureus. Maar het lukt me niet om een individu - ter bevestiging van de soort - te vangen (voor zekerheid met een directe verwant moet het aantal rijen buikschubben geteld worden). Wanneer de 4x4 vrachtwagen aankomt, rijden we naar een tentenkamp, waar men zich in de Sahara waant, met duinen tot 40m hoog.

Na een lunch ga ik onmiddellijk op zoek naar hagedissen. Mijn tijdspanne voor zoeken is beperkt tot ½ uurtje. In een vochtig woestijndal zie ik er enkele die bliksemsnel vluchten in hun zandhol. Na enkele minuten komen ze echter "nieuwsgierig" kijken of het gevaar geweken is en op dat ogenblik kan ik - via een benadering van

achter hun zandholletje - er 3 vangen. De determinatie geeft uitsluitel en het betreft wel degelijk de soort *Acanthodactylus aureus*.

Komt in Senegal enkel voor hier in het duingebied (littoral atlantique sahélo-saharien) van Lompoul; graaft zelf een schuilplaats van ongeveer 40cm diep en is hier zeer plaatstrouw; vlucht bij de minste onraad in zijn holletje; lichaam 7cm, totale lengte 22cm; hoofdvoedsel zijn mieren.

ACANTHODACTYLUS DUMERILII - DUMERIL'S FRINGE-TOED LIZARD								
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			SEX	LEEF-TIJD	GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS			
St Louis (Langue de Barbarie)	05/03	11:41	-	3	-	-	AD	16

Bij mijn zoektocht op de Langue de Barbarie op het snikhete middaguur, zie ik "iets voorbijflitsen" en wegvlugten in een holletje. Ik weet absoluut niet of het een vliegend insect of hagedis is. Ik stel me verdoken op en na een 10-tal minuten, zie ik een hagediskopje behoedzaam uit het holletje verschijnen. Het dier is op zijn hoede en ik blijf onbeweeglijk tot het volledig komt zonnen. Vangen zal zeker niet lukken. Via meerdere detail foto's en ook qua verspreiding kom ik vrij vlug uit bij deze soort. Ze lijkt veel op "aureus" maar het verschil is: "zijn de rugschubben gelijk of groter dan de flankschubben". Tijdens mijn verdere wandeling hier langs de begroeide oeverzone, kan ik nog 2 individuen waarnemen.

Zeer algemeen vanaf de kustzone van St Louis tot in het noorden van Mauritanië; afwezig in sahel- en saharagebieden; grootte, leefgedrag en menu idem als bij "aureus".

6.2.4. Scincidae.

TRACHYLEPIS AFFINIS - SENEGAL SKINK								
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			SEX	LEEF-TIJD	GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS			
Dindéfelou	09/03	13:00-16:00	-	12	-	-	AD	26
Kédougou	10/03	9:30-12:15	-	3	-	-	AD	28
Toubacouta	13/03	17:30	-	2	-	-	AD	33

Tijdens de wandeling naar de Cascade de Dindéfelou, langs een traagstromend beekje, zie ik meerdere adulte dieren; in Kédougou zijn ze actief in de vochtige oeverzone van de Gambia rivier; in Toubacouta zie ik 2 skinken rond een poel.

Trachylepis affinis is een vrij algemene skink die 20cm kan worden (waarvan 7cm als lichaam); bewoner van savanne en secundair woud; vertoeft steeds in de omgeving van water; heeft een voorkeur voor "la partie basse des arbres"; dagactief en grondbewoner; de volledige taxonomie is nog niet uitgeklaard en vermoedelijk leven er in Senegal meerdere ondersoorten.

TRACHYLEPIS PERROTETII (complex)								
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			SEX	LEEF-TIJD	GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS			
Saloum N. P. (Oudiering)	13/03	13:05	-	1	-	-	AD	34

Mijn ervaring is wanneer je in het buitenland aan kinderen vraagt om te helpen zoeken naar amfibieën en reptielen, zij meestal dode dieren aanbrengen.

Op het eiland Oudiering aangekomen, heeft gids Kristof - met goede bedoeling om mij aan een nieuwe soort te helpen maar zonder dat ik het wist) - aan drie kinderen gevraagd of zij reptielen weten zitten op het eiland.

Wanneer we na onze korte wandeling terug aan de lunchplek zijn, vertelt Kristof dat de kinderen een grote hagedis van ong. 37cm (lichaam + staart) hebben gevangen; wanneer ze mij het dier tonen, bloedt het aan kop en staart en het leeft nog amper; ik maak er nog vlug een foto van en beslis om het dier dan uit zijn lijden te verlossen. Ondanks mijn voorbereiding kan ik het dier niet onmiddellijk op naam brengen. Later bij controle met de literatuur zal blijken dat hier vermoedelijk 4 soorten voorkomen, waarvan de taxonomie nog niet op punt staat (vandaar de huidige toevoeging van "complex" achter zijn Latijnse naam).

Wanneer ik 's avonds op mijn foto de beschubbing bekijk en gelet op de grootte van het opgemeten dier, kan het niet anders dan *Trachylepis perotetti* zijn (met een totale lengte tot 42cm de grootste skink van Senegal). Tijdens de voortplantingsperiode vertonen beide seksen volledig rode flanken, wat bij ons exemplaar ontbrak; graaft zijn eigen hol in zand/duingebieden; in savanne de meest algemene skinkensoort.

6.2.5. Varanidae.

VARANUS NILOTICUS - NILE MONITOR LIZARD								
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			SEX	LEEF-TIJD	GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	DIN			
Djoudj N. P. (hotel)	03/03	18:15	-	-	1	-	AD	10
Djoudj N. P.	04/03	10:15-10:45	-	5	-	-	AD	12
Wassadougou	07/03	15:30-16:45	-	3	-	-	AD	19
Kédougou	10/03	9:30-12:15	-	1	-	-	AD	28

Een reptiefamilie die mij altijd bijzonder aanspreekt, is deze van de varanen. Met een observatie van 10 adulte Nijlvaranen tijdens onze reis in Senegal, was ik dan ook zeer tevreden. Vanop de oever is het moeilijk om er dichtbij te komen, laat staan ze te fotograferen. Maar vanuit de boot kan je ze minuten lang observeren en laten ze zich tot op 2m afstand benaderen; dan zijn we blijkbaar geen gevaar voor hen.

Deze grootste Afrikaanse varaan kan een lengte bereiken van 2,20m, waarvan 90cm lichaam; dagactief; altijd in of nabij water; klimt graag in bomen om te gaan zonnen; wordt wel sterk bejaagd voor zijn vlees en huid; houdt een zomerslaap tijdens het droge seizoen; komt overal voor in Senegal, met uitzondering van het centrum.

6.2.6. Crocodylidae.

CROCODYLUS SUCHUS - WEST AFRICAN NILE CROCODILE								
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			SEX	LEEF-TIJD	GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS			
Djoudj N. P.	04/03	10:48	-	1	-	-	AD	13

Slechts éénmaal kunnen we de westelijke Nijlkrokodil van zeer dichtbij observeren: namelijk vanuit onze boot in het Djoudj Nationaal Park . Bij navraag bij de gids blijkt dat iedereen er doodsbang van is en daarom worden

ze sterk bejaagd. Wanneer er één is gesignaleerd, gaat men er 's nacht naar op zoek en door haar in het donker oplichtende ogen, kan ze gemakkelijk gevonden en gedood worden.

De westelijke Nijlkrokodil is in Senegal bijna volledig uitgeroeid; het is slechts in/onder rotspartijen langs het water dat ze kans maken om een nest te maken; eieren te leggen en zo te overleven; verspreiding enkel in de grote delta's in het uiterste noorden en zuiden van Senegal.

6.2.7. Pelomedusidae.

CYCLANORBIS SENEGALENSIS - SENEGAL FLAP-SHELLED TERRAPIN								
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			SEX	LEEF-TIJD	GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS			
Niokola Koba N. P.	11/03	14:30	-	2	-	-	-	30

In het opvangcentrum voor schildpadden "Village des Tortues" hadden we al vernomen dat zowel de land- als de waterschildpadden tijdens het droge seizoen een zomerslaap houden. Wij hebben dit kunnen ervaren op deze uitzondering na. In het Niokola Koba Nationaal Park, kan ik vanop een brug in een overgebleven poel van de rivier, 2 waterschildpadden observeren. Ze zijn zeer schuw en komen slechts af en toe met enkel de snuitpunt boven water. Wat me dan direct opvalt, is dat ze een bijzonder lange hals hebben. Het is moeilijk om ze vanop deze afstand te determineren. Wanneer echter een gids van het park voorbijkomt en me vraagt waar ik naar kijk, verneem ik van hem dat het zeker deze soort is, nl. de Senegalese weekschildpad.

Volgens de literatuur zeer algemeen; wordt wel bejaagd door vissers; wanneer de poel droog valt, graaft ze zich in om te overzomereren; wordt maximaal 60cm. groot, hoofvoedsel fruit (vallend van bomen in het water); kan haar hals tot in de helft van het rugpantser draaien.

6.2.8. Boidae.

PYTHON REGIUS - ROYAL PYTHON									
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL				SEX	LEEF-TIJD	GPS NR
	06/07	UUR	HV	VO	VS	DIN			
Wassadougou	07/03	15:30-16:45	-	-	-	1	-	AD	19

Tijdens onze boottocht op de Gambia rivier, weet onze schipper ergens een dood exemplaar in het water liggen. Ik moet wel even aandringen om daarnaartoe te varen. Hij zegt eerst dat het kadaver te hard stinkt, maar ik vermoed eerder dat hij bang is. Op de plek aangekomen, is het is een adult exemplaar zonder kop. Ik krijg toch nog een goede indruk van het prachtig zwart/wit gemarmerd kleurpatroon van deze Koningspython.

Het is een nachtactieve soort en absoluut niet agressief tov de mens. Wordt tot 1.20m (uitzonderlijk 1.50m). Verspreiding: Dakar, Gambia en de zuidelijke helft van Senegal.

PYTHON SEBAE - CENTRAL AFRICAN ROCK PYTHON									
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL				SEX	LEEF-TIJD	GPS NR
	06/07	UUR	HV	VO	VS	VV			
Djoudj N. P.	04/03	11:30	-	1	-	-	-	AD	11
Djoudj N. P.	04/03	14:10	-	1	-	-	-	AD	14
Niokola Koba N. P.	08/03	11:21	-	1	-	-	-	AD	23

Wij kunnen drie Rotspythons van dichtbij observeren en wat zijn het “joekels”. Het dier in het Djoudj N.P. van 11:30u is op het middaguur aan ‘t zonnen in een steenpartij lang de oever; het dier van 14:10u ligt met een grote voedselzwellung te zonnen op een boomstam boven het water.

Op 08/03 zien de reisgezellen in de eerste 4x4 kamion hoe een python in het Niokola Koba Nationaal Park wordt aangevallen door mangoesten. Wanneer wij daar aankomen met de tweede jeep, ga ik onmiddellijk op zoek en vind vrij vlug die python, naar schatting 2.50m groot. Het dier is absoluut niet agressief en laat zich dicht benaderen voor het nemen van macro-fotos. Al bij al kunnen we zeggen het gered te hebben van de mangoestaanvallen.

Volgens de literatuur wordt de rotspyhton 3 tot 4m groot; het grootste gekend individu voor West Afrika was 9.80m! Komt in heel Senegal voor; nachtactief; een zeer goede zwemmer; agressief en haar beet veroorzaakt ernstige wonden; hoofd-voedsel zijn zoogdieren, vogels en vee. Er is een bevestigde waarneming van een kind en een adult die verzwelgd zijn door een Rotspython.

6.2.9. Colubridae.

PHILOTHAMNUS IRREGULARIS - IRREGULAR GREEN SNAKE									
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL				SEX	LEEF-TIJD	GPS NR
	06/07	UUR	HV	VO	VS	VV			
Dindéfelou	09/03	11:45	1	-	-	1	-	AD	26

Nabij de Cascade de Dindéfelou vind ik een vervelling. Na intensief zoeken in de directe omgeving, kunnen we een adulte Philothamnus irregularis vangen. Ze lijkt op een groene boomslang maar is niet gevaarlijk. Bij het vangen vertoont ze geen agressief of bijterig gedrag.

Er is wel wat commotie bij de aanwezige toeristen en inheemse kinderen, maar desondanks durven ze de slang toch eens aan te raken.

Volgens de literatuur een algemene soort van bossen en regenwoud; dagactief in struiken en bomen; 0.80 m tot 1.10m lang; hoofdvoedsel bestaat uit kleine kikkers; deze slang laat zich gemakkelijk manipuleren maar zou bij dreigend gevaar steeds de bek opensperren, dit exemplaar deed dit niet.

PSAMMOPHIS PHILLIPSI - PHILLIPS' SAND SNAKE									
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL				SEX	LEEF-TIJD	GPS NR
	06/07	UUR	HV	VO	VS	VV			
Saloum N. P. (Oudiering)	13/03	13:35	1	-	-	-	-	-	34

Tijdens de boottocht in de delta van het Saloum National Park, leggen we op het eiland Oudiering aan voor de picknick. We gaan eerst met de gids een korte herpeto-wandeling maken. Wanneer we een uurtje later terug aan de lunchplek zijn, wenkt onze schipper zenuwachtig dat ik vlug moet komen... er ligt een olijfgekleurde slang in het zeewater. Op afstand gezien lijkt het me, vooral gelet op de vierkantige kop (in doorsnee gezien langs voor) op een subadulte groene mamba. De slang ligt met haar achterlichaam in het water en bij benadering zie ik dat ze moet vervellen (wat ook de reden is dat ze het water heeft opgezocht om de opperhuid gemakkelijker te laten loskomen). Ik kan ze vangen en wil ze liever na het eten rustig fotograferen (en toch met de tabel determineren, die witte vlek voor het oog ... dat hebben groene mamba's niet).

Wanneer ik ze later met de determinatietabel vergelijk, is het zeker geen groene mamba maar een Phillips Zandrenslang, behorende tot de familie van de schijngifslangen. Deze soort is qua verspreiding voor hier niet

opgegeven. Bij het opmeten blijkt haar staart onvolledig en beschadigd te zijn, maar het topuiteinde is mooi geheeld. Haar kopromplengte is 93cm en inclusief het stukje staart 1.03m.

Habitat: savannebos en secundair regenwoud; een dagactieve, snelle groundbewoner, steeds op jacht naar hagedissen en kikkers; totale lengte 120cm en uitzonderlijk 1.80m; verspreiding in Senegal: alleen in de “basse Casamance”.

6.2.10. Elapidae.

DENDROASPIS POLYLEPIS - BLACK MAMBA									
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL				SEX	LEEF-TIJD	GPS NR
	06/07	UUR	HV	VO	VS	VV			
Wassadougou	07/03	11:01	-	1	-	-	-	AD	19
Wassadougou	07/03	15:30-16:45	-	1	-	-	-	AD	19

Het zijn de reisgezellen die tijdens hun boottocht op de Gambia rivier in de voormiddag op de oeverrand - deels verscholen in het struikgewas - een zwarte mamba observeren (gedetermineerd door de schipper).

Ik kan pas dezelfde boottocht maken in de namiddag en gelukkig... de zwarte mamba ligt op identiek dezelfde plek onder struiken te zonnen. Er is echter alleen een deel van de rug te zien (waarvan ik als bewijs toch vlug een foto kan maken) en bij benadering met de boot vlucht ze in “haar gekend hol”. Spijtig is wel het dier niet volledig (incl. de kop) te hebben kunnen zien. Ik heb wel een goede notitie van haar habitat.

De literatuur vernoemt deze soort als de meest angstaanjagende voor heel West Afrika 1.90m-3.00m tot max. 4.25m. Ze is hier in Senegal wel uiterst zeldzaam; leeft zowel op de grond als in struiken en bomen en bij verplaatsing dikwijls de kop en hals opgeheven als een cobra; dagactief en steeds jegend op kleine zoogdieren en vleermuizen; zonder serumtoediening is de beet dodelijk.

DENDROASPIS VIRIDIS - GREEN MAMBA									
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL				SEX	LEEF-TIJD	GPS NR
	06/07	UUR	HV	VO	VS	VV			
Saloum N. P. (Oudiering)	13/03	12:30	-	1	-	-	-	-	34

Tijdens de korte wandeling op het eiland Oudiering in de delta van het Saloum Nationaal Park, ligt er aan de rand van een dichtbegroeide struik een slang nog deels met het achterlichaam te zonnen. Ik zie ze echter te laat om ze te vangen. Maar doordat ze eerder traag wegkruipt, kan ik haar staart nog goed bekijken. Deze is geel met zwart afgeboorde schubben en dus onmiskenbaar van een groene mamba. Ik heb de intentie het dier te vangen en roep naar gids Kristof om met zijn wandelstok aan zijn kant in de struik te ritselen. We horen ze nog even bewegen maar de vegetatie is te dicht om ze goed te kunnen zien. We wachten en zoeken - ook in de hoogte - nog een 10-tal minuten, maar zonder succes.

Groene mamba's worden gemiddeld 1.40m tot 2.10m en uitzonderlijk 2.39m; dagactief zowel op de grond als in bomen; zal zich zelden verdedigen tov dreigend gevaar en eerder steeds vluchten; het gif is neurotoxisch (werkt in op het zenuwstelsel) en veroorzaakt hier de meeste sterfgevallen; verspreiding in Senegal: enkel in de delta van het Saloum N. P. en in de “basse Casamance”.

7. WEBSITE FOTOGALERIJ.

In het uitgeprint rapport worden de kleurfoto's toegevoegd op de laatste bladzijden.

Bij het PDF-rapport verwijzen we naar de fotogalerij van www.freanonherping.be

8. LITERATUUR.

- Böhme, W. (1978). Zur Herpetofaunistik des Senegal. Bonn. Zool. Beitr. 29:360-417.
- Bons, J. & B. Girot (1962). Révision de l'espèce *Acanthodactylus scutellatus*. Soc. Sci. Nat. Phys. Maroc 42:311-334.
- Broadley, D. (1971). A revision of the African snake genus *Elapsoidea* Bocage (Elapidae). Occ. Pap. natn. Mus. Rhod. B4:577-626.
- Broadley, D. (1984). A review of geographical variation in the African Python, *Python sebae*. Brit. J. Herpetol. 6:359-367.
- Deley, A. (2000). Verzorging en kweek van de West-Afrikaanse Vetstaartgekko (*Hemitheconyx caudicinctus*, Dumeril, 1851. *Lacerta* 58:44-49.
- Bobiey, M. & G. Vogel (2007). *Venomous Snakes of Africa*. Frankfurt am Main. Editions Chimaira. 148p.
- Duellman, W. (1993). *Amphibian Species of the World : Additions & Corrections*. Kansas, Univ. Kansas Publ., Mus. Nat. Hist.
- Dupuy, A. (1986). The Status of the Marine Turtles in Senegal. *Marine Turtle Newsletter* 39:4-7.
- Eason, P. (1990). The Effect of Recent Diet on Prey Choice in Senegalese Chameleons (*Chamaeleo senegalensis*). *J. Herpetol.* 24:383-387.
- Frost, D. (1985). *Amphibian Species of the World*. Kansas, Ass. Syst. Coll. 732p.
- Fuchs, K., R. Mertens & H. Wermuth (1974). Die Unterarten des Nilkrokodils, *Crocodylus niloticus*. *Salamandra* 10:107-114.
- Gans, C. (1959). A taxonomic Revision of the African Snake Genus "*Dasypeltis*". Tervuren, Ann. Mus. Congo Tervuren Sc. Zool. - Vol.74. 237p.
- Grützer, T. (2003). Nachzucht von *Varanus ornatus* (Daudin, 1803). *Elaphe* 11:25-34.
- Harding, K. & K. Welch (1980). *Venomous Snakes of the World, A Checklist*. Oxford, Pergamon. 188p.
- Hillenius, D. (1959). The differentiation within the genus *Chamaeleo* Laurenti, 1768. Wageningen, Ponsen & Looijen. 46p.
- Hughes, B. (1976). Notes on African Carpet Vipers, *Echis carinatus*, *E. leucogaster* and *E. ocellatus* (Viperidae, Serpentes). *Rev. suisse Zool.* 83:359-371.
- Isemonger, R. (1968). *Snakes of Africa*. Cape Town, Books of Africa. 263p.
- Iverson, J. (1992). *A Revised Checklist with Distribution Maps of the Turtles of the World*. Richmond, Indiana, Privately Printed. 363p.
- Jacobs, G. (1975). Keys to the herpetofauna of the eastern hemisphere. Part II. Africa. Washington, Smiths. Herp. Inf. Serv. 30. 13p.
- Jacobs, G. (1975). Keys to the herpetofauna of the Eastern hemisphere. Part VII. Bibliography. Washington, Smiths. Herp. Inf. Serv. 29. 23p.
- Joger, U. (1979). Zur Ökologie und Verbreitung wenig bekannter Agamen Westafrikas (Reptilia: Sauria: Agamidae). *Salamandra* 15:31-52.
- Joger, U. (1984). Taxonomische Revision der Gattung *Tarentola* (Reptilia: Gekkonidae). Bonn. Zool. Beitr. 35:129-174.
- Jost, U, H. Artner & T. Diagne (1998). Im Senegal, der Schildkröten wegen, nebst Bemerkungen zur übrigen Herpetofauna des Landes. *Herpetofauna* 20:13-21.

- Kleiner, M. (1988). Zur Haltung und Zucht der Sporenschildkröte *Geochelone sulcata* (Miller, 1779). *Herpetofauna* 10:6-10.
- Loveridge, A. (1940). Revision of the African snakes of the genera *Dromophis* and *Psammophis*. *Bull. Mus. Comp. Zool. (Harvard College)* LXXXVII:1-69.
- Loveridge, A. (1941). Revision of the African Lizards of the family *Amphisbaenidae*. *Bull. Mus. Comp. Zool. (Harvard College)* LXXXVII:353-451.
- Loveridge, A. (1944). Further revisions of African Snake genera. *Bull. Mus. Comp. Zool. (Harvard College)* XCV:121-247.
- Loveridge, A. (1947). Revision of the African Lizards of the Family *Gekkonidae*. *Bull. Mus. Comp. Zool. (Harvard College)* 98:3-469.
- Loveridge, A. (1958). Revision Five African Snake Genera. *Bull. Mus. Comp. Zool. (Harvard College)* 119:1-198.
- Loveridge, A. & E. Williams (1957). Revision of the African Tortoises and Turtles of the suborder *Cryptodira*. *Bull. Mus. Comp. Zool. (Harvard College)* 115:163-557.
- Marcovaldi, M. & A. Filippini (1991). Trans-Atlantic Movement by a Juvenile Hawksbill Turtle. *Marine Turtle Newsletter* 52:3.
- Meerman, J. (1983). Tabel voor de klauwkikkers van het geslacht *Xenopus*. *Lacerta* 41:94-99.
- Mertens, R. (1972). Über den Senegal-Skink (*Scincus albifasciatus*) und Verwandten. *Salamandra* 8:117-122.
- Nettmann, H. & S. Rykena (1979). Mauergeckos (*Tarentola mauritanica*), die ihre Eier im Sand vergraben (*Reptilia: Sauria: Gekkonidae*). *Salamandra* 15:53-57.
- Nicolay, H. (1989). Beobachtungen an *Crotaphopeltis hotamboeia* (Laurenti, 1768). *Herpetofauna* 11:19-21.
- Pasteur, G. (1964). Recherches sur L'Évolution des *Lygodactyles*, Lézards Afro-Malgaches Actuels. Rabat, Trav. Inst. scient. chérif.-sér. Zool. 29. 132p.
- Rödel, M. (1996). Amphibien der westafrikanischen Savanne. Frankfurt am Main. Edition Chimaira. 283p.
- Röder, A. & H. Horn (1994). Über zwei Nachzuchten des Steppenwarans (*Varanus exanthematicus*). *Salamandra* 30:97-108.
- Rösler, H. (1983). Ervaringen met de gecko *Hemitheconyx caudicinctus* (1). *Lacerta* 42:8-11.
- Roux-Esteve, R. (1974). Révision Systématique des *Typhlopidae* d'Afrique. *Reptilia-Serpentes. Mem. Mus. nat. Hist. nat. Paris A:1-313*.
- Salvador, A. (1982). A Revision of the Lizards of the Genus *Acanthodactylus* (*Sauria: Lacertidae*). Bonn, Zool. Fors. Mus. A.Koenig Bonner Zool.- Monogr. 16. 167p.
- Schiotz, A. (1967). The Treefrogs (*Rhacophoridae*) of West Africa. *Spolia zool. Mus. haun.* 25:7-345.
- Stafford, P. (1986). *Pythons and Boas*. Neptune, T.F.H. 192p.
- Trape, J.-F., S. Trape & L. Chirio (2012). *Lézards, crocodiles et tortues d' Afrique occidentale en du Sahara*. Marseille. IRD Éditions. 503p.
- Trape, J.-F. & Y. Mané (2006). *Guide des serpents d'Afrique occidentale, Savane et désert*. IRD Éditions. Paris. 226p.
- Villiers, A. (1958). *Tortues et Crocodiles de l'Afrique Noire Française*. Dakar, Inst. Franç. Afr. Noire. 354p.
- Villiers, A. (1963). *Les Serpents de l'Ouest Africain*. Dakar, Inst. Franç. Afr. Noire. 190p.

9. OVERZICHTSTABELLEN.

TABEL 1. CHECKLIST & AANSTREEPLIJSTEN : zie bijlage op website.

TABEL 2. WAARNEMINGEN PER GEBIED & PER DATUM : zie bijlage op website.

TABEL 3. WIJZE VAN WAARNEMEN PER SOORT : zie bijlage op website.

TABEL 4. AFKORTINGEN & VERTALINGEN.

1 ^e v	eerste vangst	first catch
ad	adult – volwassen	adult
afstand	-	distance
buikschilden	-	number of ventrals - ventralia
DIN	dood in natuur gevonden	found death in nature
drachtig	-	pregnant
gr	gewicht in gram	weight in gram
IF	ingevallen flanken	collapsed flanks (see Foto 3)
juv	juveniel	juvenile (from birth untill end of first year)
KRL	kop-romplengte	snouth-vent length
leeftijd	-	age
leeftijdsgroepen	-	age groups
leeftijdsklassen	-	age classes
lengte	lengte	lenght
lichaamstemperatuur	-	temperature of body
mm	millimeter	millimeter
niet-drachtig	-	non-pregnant
onderstaartschilden	-	number of subcaudalia
sad 2	subadult 2e kalenderjaar	subadult in second year of life
sad 3	subadult 3 ^e kalenderjaar	subadult in third year of life
sex	geslacht: ♂ of ♀	♂ or ♀
SL	staartlengte	tail lenght
TL	totale lengte	total lenght
uur	uur	time
voedsel	-	prey
voortplanting	-	reproduction
VS	verkeersslachtoffer	dead on road
vv	vervelling	ecdysis
winterslaap	-	hibernation

TABEL 5. BESCHRIJVING VAN DE ROUTE : zie bijlage op website.